

Velfærdsstaten (Historisk Atlas Fyn)

Thomas Frej, Svendborg Handelsgymnasium

Varighed: 7 moduler a 90 minutter

Forløbet er beregnet på: 3.g på HHX

HHX-Vinkel:

Den danske velfærdsstat er ikke et naturgivent fænomen. Tværtimod er den under pres som følge af globaliseringen, individualiseringen og en demografisk slagside med flere ældre uden for arbejdsmarkedet. Den engelske sociolog Anthony Giddens anbefaler ligefrem, at man skrotter velfærdsstaten. Noget tyder under alle omstændigheder på, at fremtidige generationer vil opleve en revideret dansk velfærdsmodel. Omvendt synes velfærdsstaten endog meget indgroet i danskernes selvforståelse. Selv et liberalt parti som Venstre bakker fortsat – i hvert fald retorisk – op om Danmark som velfærdsstat. Men ingen ved hvordan den ser ud i fremtiden. Derfor er det væsentligt, at den enkelte elev opnår viden om velfærdsstatens opståen, samt bevidsthed om at den er resultat af store forandringer og fortsat er i forandring. I læreplanens formålparagraf hedder det:

”Undervisningen i samtidshistorie har som formål at udvikle elevernes historiske bevidsthed og identitet samt deres lyst til at stille spørgsmål til fortiden for at opnå ny erkendelse af deres samtid. Herved kvalificeres evnen til at deltage aktivt i samfundet, nationalt og globalt(...). Undervisningen skal udvikle elevernes evne til at vurdere og strukturere forskelligartede former for historisk materiale og forskellige former for historieformidling, så deres evne til at tage stilling til nationale og internationale historiske og aktuelle problemstillinger styrkes.”

Det giver følgende mål for dette undervisningsforløb:

- dokumentere viden om forskellige velfærdsmodeller
- dokumentere viden om velfærdsstatens opståen, udvikling og eventuelle revidering.
- bearbejde forskelligartet historisk materiale og forholde sig metodisk-kritisk dokumenterende til eksempler på brug af fortiden.
- Dokumentere bevidsthed om velfærdsstaten som et udviklingsobjekt og ikke en given størrelse.
- Forklare samfundsmæssige forandringer som et samspil mellem kontinuitet og brud samt forholde sig reflekterende til periodeopdeling af danmarks- og verdenshistorien inden for de seneste ca. 200 år.
- anvende historisk metode, herunder formidle historiske problemstillinger, analysere og vurdere andres brug af historie og reflektere over egen brug af historie.

Plan:

1. modul: Velfærdsstaten under pres.

Før dette forløb begynder, læser eleverne Søren Mørch: ”Velfærdsstatens opståen” fra *Den sidste Danmarkshistorie* (1996).

Forløbet indledes med en kort dialog på klassen om billeder fra: www.historiskatlas.dk – billeder af nutidige resultater af velfærd: skoler, kulturtilbud, broer, veje, sygehuse, biblioteker, udbud af fødevarer – fedme/sundhed, vuggestuer, børnehaver samt socialklienter, kriminelle, strejker, flere ældre etc.

(Indtil videre må billedmaterialet søges andre steder, f.eks. på <http://www.livslinjer.dk/index1.htm>, og <http://museum.odense.dk/odensebilleder/billedstart.asp?mode=avanceret>)

Dernæst repeteres de tre dominerende velfærdsmodeller: Den skandinaviske/den universelle, den residuale og den arbejdsmarkedsbaserede model.

Forslag til vinkling: Brainstorm/diskussion af den danske velfærdsmodel: Hvorfor er den god? Hvad er dens svaghed? Hvilke andre muligheder for velfærd er der? Herunder diskussion af den ideologiske modsætning mellem lighed og frihed. Hvad foretrækker eleverne umiddelbart? Har man begge dele i den danske velfærdsstat?

Eleverne skal altså præsenteres for forskellige opfattelser og dilemmaer i den velfærdsstat, de lever i. Gennem billederne skal det anskueliggøres, hvad begrebet egentlig konkret indeholder på godt og ondt. I første omgang skal billederne tjene som inspiration af elevernes – endnu relativt ukvalificerede – tilgang til velfærdsstaten som begreb.

Herefter gennemgås ”Velfærdsstatens opståen” i plenum via Mindmap.

Lektier bliver følgende tekster:

Peter Kurrild Klitgård: ”Ti sunde principper for god politik”, *Berlingske Tidende*, 3. marts, 2005

Henrik Dahl/Ole Thyssen: uddrag *Krigeren, borgeren og taberen*.

Kristian Lund: ”Nekrolog over det borgerlige Danmark”, *JP*, 30. maj, 2008

Nils Gunder Hansen: ”Interview med A. Giddens – velfærdsstat, globalisering og ombyggede tidszoner”, *Berlingske Tidende*, 21. november, 2007.

Tom Elkær Hansen: ”5 år med Fogh – farvelfærd”, *Politiken*, 16. juni, 2007

Niels Krause Kjær: ”Borger eller forbruger”, *Berlingske Tidende*, 31. marts 2008

2. Modul:

Klassen deles i grupper, der med baggrund i forskellige læste artikler og tekstuddrag skal redegøre for forskellige opfattelser af den danske velfærdsmodel anno 2008. Evt. med spørgsmål til hvorledes borgerlige og socialdemokrater er uenige om, hvorvidt regeringen afvikler eller udvikler velfærden i disse år.

Eleverne arbejder selvstændigt med teksterne og modulet afsluttes med, at grupperne fremlægger de enkelte artikler. (5-7 minutter pr. gruppe).

3.modul: Velfærdsstatens opståen + det danske samfund ca. 1890

Efter det indledende nutidsperspektiv er det nu tid til at dykke ned i historien. På Handelsgymnasiet starter vi i slutningen af 1800-tallet.

Baggrundsmateriale: Lars Andersen: "Fra fattighjælp til velfærdsstat". Herunder en kort gennemgang af de første velfærdsydelser – fx alderdomsforsørgelse (1891), sygesikring (1892), ulykkesforsikring (1898), arbejdsløshedsforsikring (1907) etc.

Herefter diskussion via kilde:

Jacob Knudsen: "Det offentlige fattigvæsen præmierer æresløsheden" (1908).

Hvad mener Knudsen med det? Kan vi genkende disse holdninger i det nutidige tekstmateriale (jf. Modul 2)? Er det æresløst at modtage hjælp fra staten? Eller er det en rettighed?

www.Historiskatlas.dk – billeder af arbejdsløse, arbejderklassen, borgerskabet og overklassen, arbejderhjem, borgerhjem, overklassehjem, fattiggårde, forhold på landet etc. bruges til at understøtte forståelsen af kilden. Formålet her, er at bruge mikrohistorie visuelt til at konkretisere den "store" historie. Derfor er det vigtigt, at www.historiskatlas.dk indeholder billeder, der understøtter indtrykket af de forandringer, der er sket. Det kunne f.eks. være med "arbejderen" som begreb. Hvordan levede en arbejder i pejlemærketider som: 1890, 1933, 1960, 1973 og 2008?

Det er derfor væsentligt, at billederne er forsynet med billedtekster, der popper op interaktivt, når man fører cursoren hen over de ting og personer, der er på billedet. Det er tanken, at en tekstboks kommer frem og giver en kort, præcis forklaring på, hvad det er eleverne ser på billedet.

4.modul: Krisen i 30erne og socialreformen

Baggrundsmateriale: Lars Andersen: "Fra fattighjælp til velfærdsstat". Fokus på udviklingen fra almisse og skøn til rettigheder og præcisering. Gennemgang af det overordnede formål med socialreformen (1933), statens udbyggede rolle og velfærdsstatens søjler (forsørgelse og forsikring).

Herefter diskussion af kilde:

Ernst Hansen: Livet som arbejdsløs i 30erne

www.historiskatlas.dk bruges som ved modul 3.

5 + 6. modul: Danmark 1945-1973 – opbygningen af velfærdsstaten

Baggrund: Peter Schroeder: ”Opbygningen af velfærdsstaten”. Fokus på den egentlige opbygning af velfærdsstaten: forbrugsgoder, flere rettigheder, ny lovgivning, højkonjunktoren i 1960erne, de

---

højere skatter, momsen, kvindernes indtræden på arbejdsmarkedet, de unges oprør etc.

Dokumentar: *Husker du 1960erne?*, DR2

Diskussion via brug af kilder:

Poul Møller: Velfærdsstaten sløver modstandskraften (1956)

Bent Rold Andersen: Den aktive velfærdsstat (1966)

7.modul: Velfærdsstat i krise

Baggrund: Jens Ringsmose: uddrag ”*Kedeligt har det i hvert fald ikke været...*” samt Peter Schroeder: ”Krise og omstilling”.

Fokus på den første større nedtur i 1970erne: Danmarks skrøbelige internationale placering – oliekrisens indvirkning på økonomien, den høje skat, Glistrup, Erhard Jacobsen

Evt. samarbejde med dansk:

Kim Larsen: ”Blip båt”

C. V. Jørgensen: ”Costa del Sol”

Steffen Brandt: ”Det er samfundets skyld”

Suspekt: ”Proletar”

Dan Turell: af *Vangede Billeder*

8. modul: Billeder – socialhistorie som afsæt til et bredere perspektiv

Eleverne inddeles i grupper med hver deres tema fra www.historiskatlas.dk. Boligen, arbejdet, fritiden, maden, skolen – grupperne får til opgave, at fremlægge hver deres billedserie og derudfra fortælle om de forandringer der er sket på de pågældende områder mellem 1880-2008.

Billederne skal bruges som afsæt til diskussion af følgende spørgsmål: Hvad har opbygningen af en velfærdsstat egentlig betydet for den almindelige dansker? Hvorfor er velfærdsstaten tilsyneladende så indgroet hos den danske befolkning? Hvad er forskellen på velstand og velfærd?

9. modul: Afrunding

Eleverne præsenterer deres fremlæggelser af billederne på www.historiskatlas.dk

Som afrunding gennemgås følgende artikel:

Henrik Dahl: "Forsvar for velfærdsstaten", kommunikationsforum, 25 juni, 2004.

Links:

www.historiskatlas.dk

Indtil videre må billedmaterialet søges andre steder, f.eks. på

<http://www.livslinjer.dk/index1.htm>, og

<http://museum.odense.dk/odensebilleder/billedstart.asp?mode=avanceret>

Arbejdermuseets virtuelle udstilling: <http://www.danmarkforfolket.dk/>

Baggrundslitteratur:

Lars Andersen: "Fra fattighjælp til velfærdsstat", *Fra verdenskrig til velfærd*, Fokus, 2007

Peter Schroeder: "Opbygningen af velfærdsstaten", *Danmarkshistorie*, Columbus, 2007

Peter Schroeder: "Krise og omstilling", *Danmarkshistorie*, Columbus, 2007

Hans Henrik Jacobsen m.fl.: "Velfærdssamfundet – den danske model", *Samfundsfag*, trojka, 2005

Søren Mørch: "Velfærdsstatens opståen", *Den sidste Danmarkshistorie*, Gyldendal, 1996

Henrik Dahl/Ole Thyssen: "Fra filantropi til velfærd", *Krigeren, borgeren og taberen*, Gyldendal, 2006

Esben Bock: "Anmeldelse af *Krigerne, borgeren og taberen*":

<http://www.litteraturnu.dk/univers.php?action=read&id=712>, 2006

Jens Ringsmose: "*Kedeligt har det i hvert fald ikke været...*", Syddansk Universitetsforlag, 2003

Anne Løkke/Anette F. Jacobsen: *Familieliv i Danmark 1550-2000*, Systime, 1997

Peter Kurrild Klitgård: "Ti sunde principper for god politik", *Berlingske Tidende*, 3. marts, 2005

Kristian Lund: "Nekrolog over det borgerlige Danmark", *JP*, 30. maj, 2008

Nils Gunder Hansen: "Interview med A. Giddens – velfærdsstat, globalisering og ombyggede tidszoner", *Berlingske Tidende*, 21. november, 2007.

Tom Elkær Hansen: "5 år med Fogh – farvelfærd", Politiken, 16. juni, 2007

Niels Krause Kjær: "Borger eller forbruger", Berlingske Tidende, 31. marts 2008